ENNALLISTAMISEN JA ILMASTONMUUTOKSEEN SOPEUTUMISEN OSAAMISTARPEET

Ilmastovisio – Uutta kasvua ilmastotyöllä Pohjois-Karjalaan

Euroopan unionin osarahoittama

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto

1 TAUSTA JA TARKOITUS

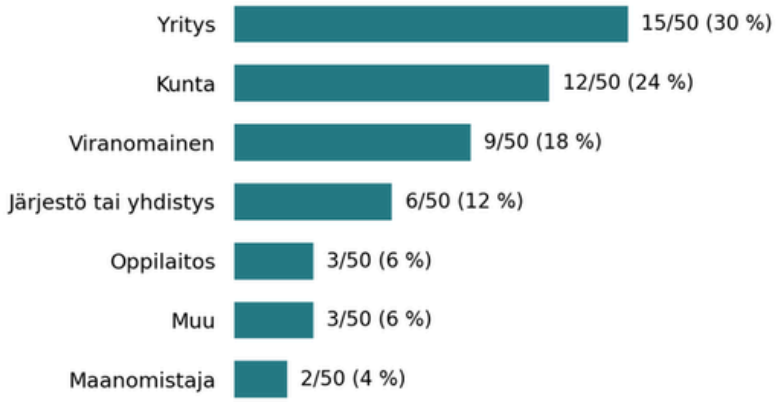
Ilmastovisio-hankkeen kyselyllä kartoitettiin ennallistamiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvää nykyosaamista, osaamisen kehittämistarpeita sekä käytännön toiminnan edellytyksiä Pohjois-Karjalassa. Tuloksia hyödynnetään hankkeen koulutusten, neuvonnan, työkalujen, kohdevierailujen ja yhteistyön suunnittelussa.

Tavoitteena on ollut tunnistaa vastaajien esiin nostamat tuen tarpeet sekä erottaa koulutuksella ratkaistavat osaamisvajeet muista toimintaa rajoittavista esteistä.

Kyselyssä selvitettiin muun muassa nykyosaamista ja kokemuksia, ennallistamisen ja sopeutumisen tarpeita, toteutuksen esteitä sekä toivottuja oppimisen ja yhteistyön muotoja. Lisäksi eri kohderyhmiltä kartoitettiin niiden toimintaan liittyviä erityistarpeita.

Vastaajat ja ajankohta

Kysely oli suunnattu yrityksille, kunnille, koulutuksen ja tutkimuksen toimijoille sekä muille ennallistamisen ja sopeutumisen sidosryhmille. Kysely oli avoinna 24.8.-27.9.2026 ja vastauksia saatiin yhteensä 50.

Kuvio 1. Vastaajien ilmoittama ensisijainen taustaryhmä (n = 50). Ryhmät muodostavat koko vastaajajoukon.

2 KESKEISET HAVAINNOT

Rahoitus ja valmistelu ovat yhteinen painopiste
Ennallistamisen rahoitusmahdollisuuksien tunnistamiseen kaipaa lisäosaamista 28/50 vastaajaa (56 %) ja suunnitteluun 27/50 (54 %).

Kunnat tarvitsevat käytännön valmistelutukea
Kuntavastaajista 10/12 (83 %) valitsi osaamistarpeeksi sekä suunnittelun että rahoitusmahdollisuuksien tunnistamisen.

Yritysten esteet liittyvät myös markkinoihin
Yritysosion vastaajista 8/13 (62 %) tunnistaa epäselvän kysynnän esteeksi ja 2/13 (15 %) osaamisen tai koulutuksen puutteen.

Ennallistamisessa tarvitaan käytännön menetelmiä
Käytännön menetelmät ovat ensisijainen vahvistamistarve 24/50 vastaajalle (48 %).

Sopeutumisessa korostuvat vesi, kuivuus ja metsät
Kosteikkoja ja vedenpidätystä pitää tarpeellisena 28/50 (56 %), metsien hoidon sopeuttamista 27/50 (54 %) ja kuivuuteen varautumista 26/50 (52 %). Toimenpidetoiveet eivät sellaisinaan mittaa osaamisvajetta.

Kohteissa oppiminen on suosittua
Maastokäynnin tai kohdevierailun valitsee kehittämistavaksi 28/50 (56 %). Hankkeen kohdevierailu kiinnostaa erillisessä kysymyksessä 37/50 vastaajaa (74 %).

Nuorten toiminta vaatii ohjausta ja järjestelyjä
Nuoriso-osiossa ohjaavaa aikuista korostaa 21/24 (88 %) ja saavutettavaa kohdetta tai kuljetusta 20/24 vastaajaa (83 %). Vastaukset ovat aikuisten arvioita.

3 ENNALLISTAMISEN OSAAMISTARPEET

Nykyosaaminen ja kokemus
Vastauksissa tuodaan esiin sekä valmiita suunnittelu- ja toteutuspalveluja että vesiensuojeluratkaisuja, kohteiden tunnistamiseen liittyvää teknologiaa ja talkootoimintaa. Osa vastaajista kaipaa vielä perustietoa ja käytännön harjoittelua, kun taas osalla tarvittava osaaminen, kalusto ja referenssit ovat jo valmiina.

Lisäosaamisen tarve työvaiheittain

Kuvio 2. Työvaiheet, joissa lisäosaamisesta olisi hyötyä (n = 50). Monivalinta; osuuksia ei lasketa yhteen.

Ennallistamisen käytännön menetelmät ovat ensisijainen vahvistamistarve 24/50 vastaajalle (48 %).

Tulevat tarpeet
Soiden tai entisten turvetuotantoalueiden ennallistamista pitää tarpeellisena 38/50 (76 %), pienvesien ja purojen kunnostusta 28/50 (56 %) ja metsien luonnonhoitoa 27/50 (54 %). Vastauksissa korostuvat myös valuma-alueiden kokonaisuudet, vaikutusten todentaminen ja tavoitteiden yhteensovittaminen.

Vastaajien lähtötasot vaihtelevat. Aineistossa esiintyy sekä perusteisiin ja käytännön harjoitteluun liittyviä tarpeita, että valmista suunnittelu- ja toteutusosaamista. Yksittäinen osaamistarve ei siten kuvaa koko vastaajajoukon tilannetta.

3.1 Ennallistamisen tarpeiden sisältö

Ekologinen tietopohja ja kohteiden valinta
Avoimissa vastauksissa kysytään tavoitetilasta, luontotyyppitiedosta, kohteiden historiasta ja ekologisista verkostoista. Kohteiden tunnistamiseen tarvitsee lisäosaamista 20/50 (40 %). Tukea tarvitaan tiedon soveltamiseen: mikä kohde valitaan, miksi ja millä tavoitteella.

Käytännön menetelmät
Työn toteutukseen maastossa tarvitsee lisäosaamista 21/50 (42 %). Toiveissa ovat työvaiheiden kuvaukset, harjoittelukohteet ja ohjattu tekeminen. Kokeneet toteuttajat puolestaan tarvitsevat kohteita, tilauksia ja rahoitusta osaamisensa käyttöön.

Suunnittelu, luvat ja maanomistus
Suunnittelun valitsee 27/50 (54 %), lupatarpeiden tunnistamisen 15/50 (30 %) ja maanomistuksen selvittämisen 7/50 (14 %). Maanomistajayhteistyö esiintyy 10 vastaajan avoteksteissä. Kysymys on myös luottamuksesta, kiinnostuksesta ja useiden kiinteistöjen yhteisestä kokonaisuudesta.

Vaikutusten arviointi ja seuranta
Lisäosaamista työvaiheeseen toivoo 20/50 (40 %). Vaikutus-, hyöty- tai seurantatiedon tarve esiintyy 12 vastaajan avoteksteissä. Vastaukset kuvaavat tarvetta ymmärtää toimien tavoitteita ja niiden vaikutusten todentamista.

Rahoitus, kustannukset ja hankeosaaminen
Rahoituksen tunnistaminen saa 28/50 (56 %) ja kustannusarviointi 18/50 valintaa (36 %). Rahoitusta, kustannuksia tai kannattavuutta käsittelee 18 avovastaajaa. Rahoitustiedon puute on erotettava rahan puutteesta ja hitaasta rahoitusprosessista.

Sääntely ja strateginen osaaminen
Lupien ja sääntelyn perusteet ovat ensisijainen vahvistamistarve 10/50 vastaajalle (20 %). Avoimissa vastauksissa halutaan erottaa lakisääteiset tehtävät vapaaehtoisesta toiminnasta ja kytkeä kohteet alueellisiin tavoitteisiin. Vastauksissa esitettyjä oikeudellisia väitteitä ei ole varmennettu tässä analyysissa.

Osallistaminen, yhteistyö ja viestintä
Viestinnän ja osallistamisen työvaiheeseen toivoo lisäosaamista 17/50 (34 %). Keskeisiä kohderyhmiä ovat maanomistajat, asukkaat, päättäjät ja nuoret. Tiedon jakamisen rinnalla tarvitaan yhteisten tavoitteiden ja käytännön yhteistyön rakentamista.

4 ILMASTONMUUTOKSEEN SOPEUTUMINEN

Nykyosaaminen
Vastaajat kuvaavat kokemusta hulevesiratkaisuista, kunnallistekniikasta, metsien sopeuttamisesta sekä rakennusten ja katujen suunnittelusta. Kuntien avoimissa vastauksissa mainitaan toteutettuja hulevesikosteikkoja, metsien luonnonhoidon sisällyttäminen strategiaan ja kuumuuden huomiointi päiväkodin suunnittelussa. Kyse on ilmoitetuista kokemuksista, ei todennetuista vaikutuksista.

Osaamisvajeet
Vesienhallinnan ja hydrologian perusteet sekä kuivuuteen varautuminen ovat kumpikin ensisijainen vahvistamistarve 15/50 vastaajalle (30 %). Kosteikkojen suunnittelu ja toteutus saa 13/50 (26 %) ja hulevesien käytännön ratkaisut 9/50 valintaa (18 %).

Kuvio 3. Tarpeellisina pidetyt sopeutumistoimet (n = 50). Monivalinta. Kuvio kuvaa toiminnan tarvetta, ei suoraan omaa osaamisvajetta.

Olennaisiksi vaikutuksiksi valitaan useimmin kuivuus 24/50 (48 %), rankkasateet ja sadannan lisääntyminen sekä myrskyt ja tuulituhot kumpikin 23/50 (46 %). Vastaajien esiin nostamia muutoksia ovat myös talvien lyheneminen, metsätuhot ja kunnossapidon tarpeet.

4.1 Sopeutumisen tarpeiden sisältö

Riskien tunnistaminen ja priorisointi
Avoimissa vastauksissa kysytään, millaiseen ilmastoon pitäisi varautua ja mitkä kohteet ovat haavoittuvia. Tiedontarve liittyy ilmastoilmiöiden, kohteiden ja seurausten välisiin yhteyksiin. Riskien priorisoinnin osaamisesta ei ole erillistä määrällistä mittaria.

Haavoittuvuudet, riippuvuudet ja jatkuvuus
Esimerkkejä ovat kuivuudelle herkät alueet, rakennukset ja talvikaudesta riippuvainen palveluliiketoiminta. Toimitusketjujen tai palvelujen häiriöt valitsevat 5/50 (10 %). Yritysten jatkuvuussuunnittelun osaamisvajetta aineisto ei mittaa kattavasti.

Varautuminen ja konkreettisten toimien suunnittelu
Kuntien varautumis- ja riskitiedon vahvistamista kannattaa 14/50 (28 %). Avoimissa vastauksissa mainitaan helteet, kuivuus, metsäpalot ja vesivarannot. Toiveena ovat sovellettavat esimerkit sekä toimintamallit suunnitteluun, hoitoon ja viranomaisprosesseihin.

Maankäyttö ja rakennettu ympäristö
Kuntavastaajista kuumuuteen varautumisen tunnistaa tarpeeksi 8/12 (67 %) ja kunnossapidon sekä infran 9/12 (75 %). Viherrakenne, varjostus ja kiinteistöjen ilmastokestävyys ovat keskeisiä soveltamiskohteita.

Luontopohjaiset ratkaisut ja vesienhallinta
Avoimissa vastauksissa korostuvat veden kulun hidastaminen, valuma-alueiden kokonaisuudet, kosteikot ja taajamien vesienhallinta. Vesienhallinta yhdistää siten aineistossa ennallistamisen ja sopeutumisen tarpeita. Vastauksista ei kuitenkaan voida päätellä yksittäisen ratkaisun soveltuvuutta tiettyyn kohteeseen.

Taloudelliset vaikutukset ja liiketoiminta
Vastaajat kysyvät pitkäaikaisista kustannuksista, rahoituksesta ja kuntien palvelutarpeista. Yksi yritys kuvaa aurauskauden lyhenemistä ja kannattavuusongelmaa. Vastuu-, riski- tai vakuutusepäselvyyden valitsee 2/13 (15 %), mutta yhdistetty vaihtoehto ei mittaa vakuutusosaamista erikseen.

Johtaminen, vastuut ja päätöksenteko
Kuntavastaajista 5/12 (42 %) tunnistaa tarpeen lisätä sopeutuminen ilmastosuunnitelmaan. Avoimissa vastauksissa kaivataan tavoitteita, päättäjien tietoa ja eri puolille organisaatiota hajautuneiden tarpeiden kokoamista.

Sopeutumisen tiekartta

Selvityksen sopeutumista koskevat havainnot ovat linjassa Pohjois-Karjalan ilmastonmuutokseen sopeutumisen tiekartan kanssa. Molemmissa korostuvat vesienhallinta, kuivuuteen varautuminen, metsien sopeutuminen sekä rakennetun ympäristön haavoittuvuus.

Kuntavastaajien esiin nostamat hulevesiratkaisut, kuumuuteen varautuminen ja kunnossapidon tarpeet konkretisoivat tiekartassa kuvattuja vaikutuksia kuntien arjessa. Myös ennallistamisen ja sopeutumisen yhteys näkyy molemmissa: kosteikot ja veden pidättäminen voivat tukea sekä luonnon monimuotoisuutta että muuttuvien vesiolojen hallintaa.

Selvitys täydentää siten tiekarttaa kuvaamalla, millaista osaamista ja tukea vastaajat tarvitsevat näiden aiheiden käsittelyyn.

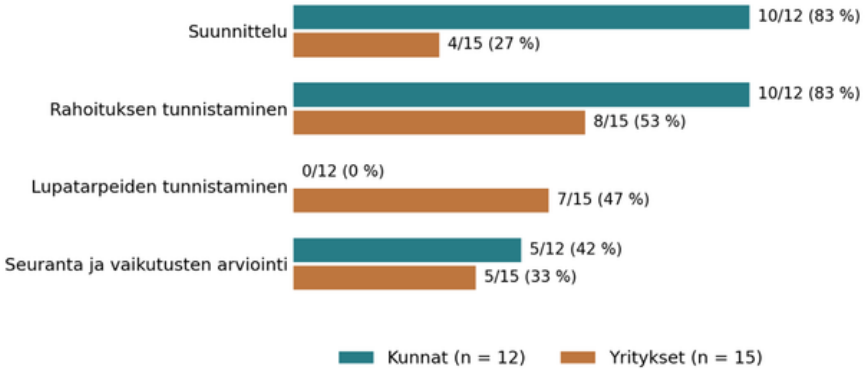
Tiekartan toimeenpanon kannalta selvityksen keskeinen teema on tarve edetä riskien yleisestä tunnistamisesta kohdekohtaiseen suunnitteluun ja päätöksiin. Tiekartta tarjoaa lähtökohtia toimien valintaan, ilmastosuunnitelmiin sisällyttämiseen ja seurantaan, mutta vastaajat kaipaavat käytännön esimerkkejä, kustannus- ja hyötytietoa sekä asiantuntijatukea.

Selvityksen perusteella toimeenpanon tukemisessa olisi siksi perusteltua painottaa näiden tietojen soveltamista kuntien ja yritysten omiin kohteisiin sekä vastuiden ja resurssien selkeyttämistä. Kyselyä ei kuitenkaan voi pitää tiekartan toteutumisen arviointina: se kuvaa vastaajien tarpeita, eikä osoita, kuinka kattavasti tiekartan toimia on otettu käyttöön tai miten vaikuttavia ne ovat olleet.

Avaa dokumentti klikkaamalla kuvaa.

5 KUNTIEN JA YRITYSTEN TARPEIDEN EROT

Kuvio 4. Lisäosaamisen tarve neljässä yhteisessä työvaiheessa. Prosentit lasketaan kunkin ryhmän omasta vastaajamäärästä. Monivalinta.

Havainto
Kuntavastaajat valitsevat suunnittelun 10/12 (83 %) ja yritysvastaajat 4/15 (27 %). Rahoituksen tunnistamisen valitsee kunnista 10/12 (83 %) ja yrityksistä 8/15 (53 %). Lupatarpeiden tunnistamisessa valinnat ovat kunnissa 0/12 (0 %) ja yrityksissä 7/15 (47 %). Nollavalinta ei osoita, että lupaosaaminen olisi kaikissa kunnissa riittävää.

Tulkinta
Kuntien vastauksissa painottuu valmistelun ja päätöksenteon tietopohja. Yrityksille olennaisia ovat myös tilaajatarpeiden tunteminen ja yhteydet mahdollisiin yhteistyökumppaneihin. Ryhmien välillä on siten eroja sekä osaamistarpeissa että toiminnan edellytyksissä.

Avointen vastausten täydentävä näkökulma
Kuntien teksteissä näkyvät käytännön ohjeiden, valmistelun ja organisaation toimintakyvyn tarpeet. Yritysten teksteissä näkyvät rahoitus, kannattavuus ja toimijakontaktit. Molemmissa ryhmissä käsitellään sopeutumisen ratkaisuja, kohdetietoa ja maanomistajayhteistyötä.
Ryhmät ovat pieniä ja vastasivat osin eri kysymyksiin. Myös avovastausten pituudet vaihtelevat. Vertailu auttaa suuntaamaan jatkokeskustelua, mutta ei kuvaa kaikkien alueen kuntien tai yritysten tilannetta.

6 YRITYSTEN TARPEET

Yritysvastaajia on 15. Erilliseen yritysten palveluosioon vastasi 13. Avointen vastausten maininnat lasketaan 15 yritysvastaajan teksteistä; palveluosion prosenttien nimittäjä on 13.

Havainto 1: yritysten lähtötaso vaihtelee
Soveltuvaa osaamista, kalustoa tai palveluja ilmoittaa olevan 8/15 vastaajalla (53 %). Osittaista osaamista ja lisätiedon tai kumppanien tarvetta ilmoittaa 5/15 (33 %). Ohjeet, koulutus ja käytännön esimerkit esiintyvät 4 yritysvastaajan avoteksteissä. Osa haluaa koulutusta ja aloituksen tukea, kun taas osa korostaa valmiita ratkaisuja ja referenssejä.

Havainto 2: kysyntä ja rahoitus vaikuttavat toteutukseen
Rahoitus, kustannukset ja kannattavuus esiintyvät 7 yritysvastaajan teksteissä. Kysyntä, toimijakontaktit ja koordinointi esiintyvät 6 vastaajalla. Vastauksissa toivotaan tietoa tulevista hankkeista, julkisia tavoitteita, kontakteja ja mahdollisuuksia tarjota palveluja. Yritysosiossa epäselvän kysynnän valitsee esteeksi 8/13 (62 %), osaamisen tai koulutuksen puutteen 2/13 (15 %).

Havainto 3: sopeutumisen tarpeet eivät ole yhtenäisiä
Sopeutumisen riskit ja kohdekohtaiset ratkaisut esiintyvät 7 yritysvastaajan avoteksteissä. Esimerkkejä ovat kiinteistöjen ilmastokestävyys, ilmaston muutossuunnan epävarmuus ja kunnille tarjottavat palvelut. Yksi vastaaja kuvaa lyhenevän aurauskauden vaikutusta kannattavuuteen. Aineisto ei mahdollista kattavaa toimialakohtaista riskivertailua.

Toivottu tuki
Yritysosiossa tietoa tulevasta kysynnästä tarvitsee 8/13 (62 %), kumppaneita 7/13 (54 %) ja tietoa rahoituksesta sekä apua tuotteistamiseen kumpaakin 6/13 (46 %). Konkreettinen tieto tulevista kohteista auttaisi 6/13 vastaajaa (46 %). Markkinavuoropuhelu ja pilotointi- tai referenssikohteet saavat kumpikin 5/13 valintaa (38 %).

Tuotteistamisen paino vaihtelee kysymyksittäin: tukitarpeena 6/13 (46 %), erillisessä auttavien toimien kysymyksessä 2/13 (15 %) ja osaamisalueena 1/13 (8 %). Tuotteistamiseen liittyvä tarve näyttäytyy siis erilaisena kysymyksen näkökulman mukaan.

Tulkinta
Yritysten vastaukset kuvaavat erilaisia lähtötilanteita. Osa vastaajista tarvitsee menetelmiin ja toiminnan aloittamiseen liittyvää tietoa, kun taas osa korostaa tilaajayhteyksiä ja ennakoitavaa kysyntää. Kuntien tarpeita koskeva yritysvastaus voi kuvata palvelumahdollisuutta eikä yrityksen omaa osaamisvajetta.

7 KUNTIEN TARPEET

Kuntavastaajia on 12. Alla olevat mainintamäärät perustuvat avointen vastausten koodaukseen; ne kuvaavat teeman esiintymistä, eivät kaikkien kuntien tarpeiden yleisyyttä.

Havainto 1: käytännön ohjeita ja asiantuntijatukea tarvitaan
Ohjeet, koulutus ja käytännön esimerkit esiintyvät 8 kuntavastaajan teksteissä. Vastauksissa pyydetään esimerkkikohteita, tyyppikohdekortteja ja asiantuntijan apua koko ennallistamisprojektin läpivientiin. Kohdetieto ja ekologinen perustelu esiintyvät 4 vastaajalla. Suunnittelun lisäosaamistarpeen valitsee 10/12 (83 %).

Havainto 2: sopeutuminen liittyy kunnan konkreettisiin tehtäviin
Sopeutumisen riskit ja kohdekohtaiset ratkaisut esiintyvät 8 kuntavastaajan teksteissä. Esimerkkejä ovat hulevesiratkaisut, kiinteistöjen ilmastokestävyys, helteet, kuivuus, metsät ja metsäpaloriskit. Olemassa olevia toimintamalleja ovat hulevesikosteikot, metsien luonnonhoidon strateginen huomiointi ja kuumuuden huomioiminen rakennussuunnittelussa.

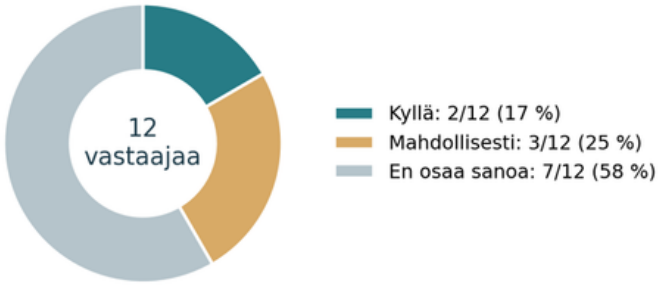
Havainto 3: toteutusta rajoittavat myös resurssit ja päätökset
Toteutukseen pääseminen esiintyy 6, rahoitus ja kustannukset 5 sekä henkilöstö, ajankäyttö ja organisaation kapasiteetti 3 kuntavastaajan teksteissä. Strategiat ja päätöksenteko esiintyvät 4 vastaajalla. Esille tulevat hajallaan olevat tarpeet, nimettyjen henkilöresurssien puute ja rahallisen panostuksen edellyttämä poliittinen hyväksyntä.

Toivottu tuki
Tunnistetuissa tarpeissa korostuvat vieraslajit 11/12 (92 %), kuntametsien luonnonhoito sekä kunnossapito ja infra kumpikin 9/12 (75 %). Hankkeelta toivotaan muiden kuntien esimerkkejä 9/12 (75 %), rahoitusmahdollisuuksia 8/12 (67 %) sekä kustannusesimerkkejä, hyötyjen kuvauksia ja asukasviestintämateriaalia kutakin 7/12 (58 %).

Tulkinta
Kunnissa tiedon tarve liittyy usein siihen, miten yleisestä tavoitteesta edetään valmisteluun ja päätöksiin. Käytännön esimerkit voivat auttaa hahmottamaan vaihtoehtoja, kustannuksia ja vastuita. Osaamista on jo olemassa, mutta sen hyödyntämistä rajoittavat myös henkilöstön aika ja kunnan omat resurssipäätökset.

7.1 Kohteiden tunnistamisesta valmisteluun

Kuntavastaajista 11/12 (92 %) kertoo tunnistetuista tarpeista tai kohteista. Erillisessä kysymyksessä hankkeen esimerkkikohteen tietää varmasti 2/12 (17 %), mahdollisesti 3/12 (25 %) ja 7/12 (58 %) ei osaa sanoa.

Tulkinta
Yleisen tarpeen tunnistaminen on eri asia kuin hankkeeseen sopivan kohteen nimeäminen. En osaa sanoa -vastaus voi kertoa myös siitä, ettei vastaaja tunne kaikkia kunnan kohteita tai hankkeen kohdevalinnan ehtoja. Tuloksesta ei päätellä, ettei kunnassa olisi sopivia kohteita.

Kohteen tunnistamista koskevat vastaukset eivät osoita, että kohteen toteuttamisedellytykset olisi selvitetty tai toteutuksesta päätetty.

8 OPPILAITOKSET JA MUUT SIDOSRYHMÄT

Oppilaitokset tarvitsevat käytännön oppimisympäristöjä
Oppilaitoksia on kolme. Yksi tarvitsee harjoittelukohteita ja asiantuntijan ohjausta, yksi painottaa opetussuunnitelman käytännön toteutusta, aikaa ja opettajien osaamista, ja yksi toimien vaikutusten ymmärtämistä sekä asennemuutosta. Oppilaitosyhteistyön valitsee kehittämistavaksi 2/3 (67 %). Pieni ryhmä ei mahdollista oppilaitostyyppien vertailua. Muuksi tahoksi ilmoittautunut varhaiskasvatuksen toimija kuvaa samansuuntaista konkretisoinnin tarvetta, mutta häntä ei ole siirretty oppilaitosryhmään.

Viranomaisilla korostuvat vaikutukset ja tietopohja
Viranomaisista seurannan ja vaikutusten arvioinnin työvaiheen valitsee 5/9 (56 %) ja maasto- tai kohdevierailun 7/9 (78 %). Avoimissa vastauksissa painottuvat kohteiden arvo, vaikuttavuus, sääntely ja suunnittelun yhteensovittaminen. Yksi vastaaja täsmentää toiveensa koskevan hankkeen kohderyhmää, mikä muistuttaa siitä, etteivät kaikki valinnat välttämättä kuvaa vastaajan henkilökohtaista osaamisvajetta.

Järjestöjen tarpeet painottuvat maastotyöhön
Järjestöistä työn toteutuksen maastossa valitsee lisäosaamisen työvaiheeksi 6/6 (100 %) ja käytännön menetelmät ensisijaiseksi vahvistamistarpeeksi 5/6 (83 %). Ryhmä on pieni. Avoimissa vastauksissa puhutaan talkoista, koordinoinnista, perinneympäristöistä ja osallistujien mukaan saamisesta. Kahden maanomistajan vastauksissa näkyvät suunnittelu ja rahoitus, mutta niiden perusteella ei tehdä maanomistajia yleisesti koskevia johtopäätöksiä.

Aineistosta nousevat täydentävät havainnot
Ennalta määriteltyjä teemoja täydentävät ennallistamisen tavoitetilan epäselvyys, ekologisten ja kulttuuriympäristöarvojen yhteensovittaminen sekä perinneympäristöjen rahoitus ja arvostus. Päättäjien rooli ja nuorten kokemus omasta pystyvyydestään ovat käytännön toteutuksen kannalta olennaisia.
Yksittäinen kuntavastaaja nostaa esiin ilmastoperusteisen muuttoliikkeen ja maaseudun vetovoiman. Yksittäiset vastaajat kuvaavat myös kehitettyjä tai kehitteillä olevia teknologioita. Nämä ovat jatkokeskustelun aiheita, eivät näyttöä koko kohderyhmää koskevista tarpeista tai ilmiöiden laajuudesta.

Tulkinnan raja: oppilaitoksia on kolme ja maanomistajia kaksi. Korkeakoulujen ja tutkimusorganisaatioiden erillisiä ryhmätuloksia ei ole. Pienissä ryhmissä yksittäinen vastaus muuttaa prosenttiosuutta huomattavasti.

9 OSAAMISEN KEHITTÄMISEN MUODOT

Kohderyhmien painotukset
Kohdevierailu on koko aineiston suosituin kehittämistapa. Kunnissa sen valitsee 9/12 (75 %), yrityksissä 6/15 (40 %) ja viranomaisissa 7/9 (78 %). Kunnille suunnatun tietopaketin valitsee kuntavastaajista 8/12 (67 %) ja vertaisoppimisen 6/12 (50 %). Yrityksistä yritystietopaketin ja verkostotapaamisen valitsee kummankin 6/15 (40 %). Oppimisen ja tiedonvaihdon toiveissa on näin ryhmäkohtaisia painotuksia.

Kiinnostus hankkeen jatkotoimiin
Jatkotoimissa kohdevierailu kiinnostaa 37/50 (74 %), ennallistamisverkostossa toimiminen ja kuntien sekä yritysten yhteinen tilaisuus kumpikin 25/50 (50 %), työpaja 23/50 (46 %). Erilliseen verkostoon liittymisen kysymykseen vastaa kyllä 36/50 (72 %). Eri kysymysten tuloksia ei lasketa yhteen.

Nuorten osallistumisen edellytykset
Nuoriso-osioon vastaa 24 henkilöä: 12 kunnista, 6 järjestöistä, 3 oppilaitoksista ja 3 muista tahoista. Kyse on aikuisten arvioista. Nuorille sopivaksi toiminnaksi valitaan vieraslajien torjunta 18/24 (75 %), kesätyömallit 16/24 (67 %) ja niitto- sekä raivaustyöt 14/24 (58 %). Osallistumisen tärkeimmiksi edellytyksiksi nousevat ohjaava aikuinen tai työnjohtaja (21/24; 88 %), saavutettava kohde tai kuljetus (20/24; 83 %) sekä selkeät tehtävänkuvat (18/24; 75 %). Myös vakuutukset, luvat ja välineet vaativat järjestelyjä.

Maastokäyntiä pitää nuorten osaamista tukevana sisältönä 16/24 (67 %) ja kouluprojektia 15/24 (63 %). Avoimissa vastauksissa nostetaan esiin koulupäivän aikana tehtävä työ ja opintoihin liittäminen.

Kuvio 6. Organisaatiota parhaiten palvelevat kehittämistavat (n = 50). Monivalinta; sama vastaaja on voinut valita useita muotoja.

10 YHTEISET TARPEET JA TOIMINNAN ESTEET

Yhteiset osaamistarpeet
Useita ryhmiä yhdistävät käytännön soveltaminen, rahoituksen tunnistaminen, kustannukset, kohteiden valmistelu ja vaikutusten arviointi. Rahoituksen tunnistamisen työvaiheessa lisäosaamista tarvitsee kunnista 10/12 (83 %), yrityksistä 8/15 (53 %), viranomaisista 4/9 (44 %) ja järjestöistä 4/6 (67 %).

Kohderyhmäkohtaiset painotukset
Kuntien vastauksissa korostuvat valmistelu ja päätöksenteon perustelut, yritysten vastauksissa kysyntä ja kumppanit. Oppilaitosten vastauksissa näkyy ohjattujen oppimisympäristöjen tarve. Viranomaisille olennaisia ovat vaikutukset ja tietopohja. Järjestöjen pienessä ryhmässä painottuvat maastotyö ja talkoiden toteutus.

Osaamisvajeet ja muut esteet
Osaamisvajeet liittyvät aineistossa esimerkiksi menetelmiin, suunnitteluun, vaikutusten arviointiin ja rahoitusmahdollisuuksien tunnistamiseen. Rahoitustiedon puute on eri asia kuin varsinaisen rahoituksen puute: vastaaja voi tuntea rahoitusmahdollisuudet, vaikka toteutukseen tarvittavaa rahaa ei olisi saatavilla.

Rahan, henkilöstön ja työajan puute kuvaa toiminnan resursseja. Yritysten epäselvä kysyntä ja kannattavuushuoli liittyvät markkinaedellytyksiin. Maanomistajayhteistyö, kumppanien saatavuus ja vastuunjako muodostavat oman kokonaisuutensa.

Osaaminen on yksi toiminnan edellytys. Aineistossa kuvattu etenemisen vaikeus liittyy myös rahoitukseen, työaikaan, kysyntään ja päätöksiin, joten kaikkia esteitä ei voi tulkita osaamisvajeiksi.

11 KESKEISET JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyyn vastanneiden tarpeissa korostuu tiedon ja osaamisen soveltaminen käytännön työhön. Ennallistamisessa keskeisiä ovat rahoitusmahdollisuuksien tunnistaminen, suunnittelu ja käytännön menetelmät. Avovastaukset täydentävät tätä kuvaa: niissä toivotaan konkreettisia esimerkkejä, tietoa työvaiheista sekä ymmärrystä toimien hyödyistä ja vaikutuksista. Vastaajien lähtötilanteet vaihtelevat perusteiden tarpeesta valmiiseen toteutusosaamiseen.

Kuntien ja yritysten tarpeissa on selviä painotuseroja. Kunnissa korostuvat kohteiden valmistelu, kustannusten ja hyötyjen hahmottaminen sekä päätöksenteon tietopohja. Yrityksissä osaamisen rinnalle nousevat epäselvä kysyntä, kumppanien löytäminen ja kannattavuus. Yritysten vastauksissa toiminnan este ei siten välttämättä ole tiedon tai taitojen puute, vaan mahdollisuus hyödyntää jo olemassa olevaa osaamista.

Sopeutumisessa painottuvat vesienhallinta, kuivuus ja metsät. Kuntien vastauksissa näkyvät lisäksi kuumuus, kiinteistöt ja kunnossapito. Toimenpidetoiveet ja omaa osaamista koskevat tarpeet kuvaavat kuitenkin eri asioita. Tarpeellisena pidetty toimi ei sellaisenaan osoita osaamisvajetta, vaikka samat aihepiirit esiintyvät molemmissa kysymystyypeissä.

Käytännön esimerkit ja kohdevierailut ovat vastaajille merkityksellisiä oppimisen muotoja. Oppilaitosten ja nuorten osallistumista koskevissa vastauksissa oppimisen rinnalla korostuvat ohjaus ja käytännön järjestelyt. Kokonaisuutena aineisto osoittaa, että osaamisen, resurssien ja yhteistyön edellytykset kietoutuvat toisiinsa. Tämä erottelu auttaa ymmärtämään, miksi tiedon lisääntyminen ei aina johda toiminnan käynnistymiseen.

12 AINEISTON RAJOITTEET

Tulokset kuvaavat tähän kyselyyn vastanneiden näkemyksiä. Vastaajaryhmät ovat pieniä, ja ryhmille on esitetty osittain eri kysymyksiä. Aineiston perusteella ei voida arvioida tunnistettujen tarpeiden yleisyyttä kaikissa Pohjois-Karjalan kunnissa tai yrityksissä. Kuntavastaajien määrä ei myöskään tarkoita eri kuntien määrää.

Avovastausten mainintamääriin vaikuttavat vastausten pituus ja sisällön tulkinta. Teeman puuttuminen vastauksesta ei osoita tarpeen puuttumista. Nuorten osallistumista koskevat tulokset perustuvat aikuisten arvioihin. Tuloksia luettaessa on erotettava toisistaan vastaajan oma osaamistarve, alueella tarpeellisena pidetty toiminta ja toiminnan esteet.

Näistä rajauksista huolimatta aineisto tuo esiin konkreettisia tiedon, osaamisen ja yhteistyön tarpeita. Havainnot tarjoavat Ilmastovisio-hankkeelle ja muille alan toimijoille tietoa oman toimintansa tarkasteluun ja jatkokeskusteluihin.

Euroopan unionin osarahoittama

POHJOIS-KARJALA Maakuntaliitto

Ilmastovisio - Uutta kasvua ilmastotyöllä Pohjois-Karjalaan -hankkeelle on myönnetty tuki Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF).